Roll No. ....

Total No. of Questions : 12]

142/A

[Total No. of Printed Pages : 24

SS

2038

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਨਾਲੀ

ACCOUNTANCY–II (Part–I) & ACCOUNTANCY–II (Part–II)

(Commerce Group Only)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : 3 hours

Maximum marks : 50

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : *(i)* *ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲ਼ੇ ਖ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ* **142/A** *ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ।*

(ii) *ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।*

(iii) *ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।*

(iv) *ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ;* ***ਭਾਗ–ੳ, ਭਾਗ–ਅ*** *ਅਤੇ* ***ਭਾਗ–ੲ*** *।* ***ਭਾਗ–ੳ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ*** *ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ* ***ਭਾਗ–ਅ*** *ਅਤੇ* ***ਭਾਗ–ੲ*** *ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼* ***ਇੱਕ*** *ਭਾਗ ਨੂੰ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ।*

(v) *ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਲਾਈਨਾਂ ਜਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।*

(vi) *ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਗਣਨਯੰਤਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ।*

ਭਾਗ–ੳ

(vii) *ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ.* ***1*** *ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਦੇ 3 ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ; ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ, ਇੱਕ ਵਾਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ/ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ/ ਬਹੁੱਖੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ।*

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. ***2*** *ਤੋਂ* ***5*** *ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 5-10 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।*

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. ***6*** *ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ* ***ਤਿੰਨ*** *ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਾਰ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 15-20 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।*

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 7 ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਭਾਗ–ਅ ਅਤੇ ੲ

(viii) *ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 8 ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਦੇ 3 ਉਪ-ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ । ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਦਾ ਉੱਤਰ 1-15 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।*

*ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. **9** ਅਤੇ **10** ਹਰੇਕ 2 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 5-10 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।*

*ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. **11** ਵਿੱਚ 3 ਉਪ-ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ । ਤਿੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਾਰ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 15-20 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।*

*ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. **12** ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਛੋਟ ਹੈ । ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ, ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ 3-4 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।*

ਭਾਗ–ੳ

1. (a) ਸੰਭਾਲ ਗਰਾਂਟ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? 1

(b) ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ : 1

ਸ਼ਾਖ ਇੱਕ .... ਸੰਪੱਤੀ ਹੈ ।

(c) ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਿਖੋ : 1

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਖ਼ ਦਾ ਮੁੱਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇ ।

2. ਆਮਦਨ ਤੇ ਖ਼ਰਚ ਖ਼ਾਤੇ ਅਤੇ ਲਾਭ ਤੇ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 2

3. ਹੈਰੀ ਇੱਕ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਹੈ । 31 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੇ ਆਹਰਣ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ : 2

ਮਹੀਨਾ	₹
01 ਮਈ 2016	6,000
31 ਜੁਲਾਈ 2016	3,000
30 ਸਤੰਬਰ 2016	4,500
30 ਨਵੰਬਰ 2016	6,000
01 ਜਨਵਰੀ 2017	4,000
31 ਮਾਰਚ 2017	3,500

ਆਹਰਣ ਉੱਤੇ 9% ਵਾਰਸ਼ਿਕ ਦਰ ਨਾਲ਼ ਵਿਆਜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਆਹਰਣ ਤੇ ਵਿਆਜ ਪਤਾ ਕਰੋ ।

4. ਵਾਧਾ ਅਨੁਪਾਤ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੀ ਗਣਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? 1+1=2

5. ਫ਼ਰਮ ਅੰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ । ਜਨਰਲ ਇੰਦਰਾਜ ਕਰੋ : 2

(i) ਅਲਿਖਿਤ ਸੰਪੱਤੀ ਤੋਂ ₹ 14,000 ਵਸੂਲੇ ਗਏ ।

(ii) ₹ 17,000 ਦਾ ਬੈਂਕ ਕਰਜ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ।

6. **ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :**

(i) ਸਾਲ 31 ਮਾਰਚ, 2015 ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਕਲੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀ ਖਾਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ : 4

Receipts	₹	Payment	₹
To Opening Cash	2,150	By Salary	12,000
To Opening Bank Balance	32,600	By Sports Expenses	13,800
To Subscriptions :		By Electricity Expenses	2,000
2013-2014	2,020	By Telephone Expenses	2,400
2014-2015	37,800	By General Body Expenses	400
2015-2016	1,800	By Postage Expenses	1,400
To Donations	14,000	By Printing and Stationery	1,700
To Bank Interest Received	2,680	By Building Purchase A/c	24,000
To Receipts from sports	5,200	By Repair Expenses	800
To Telephone Recoveries	1,800	By Closing Cash	3,530
		By Closing Bank Balance	38,020
	1,00,050		1,00,050

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ :

(i) ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ 2,00,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਖਰੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ 1,76,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

(ii) ਸਾਲ 31-03-2015 ਵਾਸਤੇ ਬਕਾਇਆ ਚੰਦਾ 2,200 ਰੁਪਏ ਸੀ ।

(iii) ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਰਕਮ ਦਾ ਬਾਕੀ ਵਿਆਜ 400 ਰੁਪਏ ਅਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

(iv) ਤਨਖ਼ਾਹ ਦਾ ਬਕਾਇਆ 400 ਰੁਪਏ

ਆਮਦਨ ਖ਼ਰਚ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ।

(ii) ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਲਿਖੋ । 4

(iii) ਰਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ 4:3 ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ 31 ਮਾਰਚ, 2016 ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ : 4

Liabilities	₹	Assets	₹
ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰ	56,000	ਰੋਕੜ	40,000
ਸਾਧਾਰਨ ਰਿਜ਼ਰਵ	84,000	ਵਿਵਿਧ ਦੇਣਦਾਰ	2,40,000
ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ :		ਸਟਾਕ	2,80,000
ਰਾਮ 4,80,000		ਸਥਾਈ ਸੰਪੱਤੀਆਂ	3,00,000
ਸ਼ਾਮ 2,40,000	7,20,000		
	8,60,000		8,60,000

ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਤੋਂ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀ ਨੂੰ 2:1 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣਗੇ । ਸਹਿਮਤੀ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ :

(i) ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ 10% ਦਰ ਨਾਲ਼ ਘੱਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਿਆ ।

(ii) ਦੇਣਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਕੀ ਕਰਜਿਆਂ ਲਈ 6% ਨਾਲ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

(iii) ਸਟਾਕ ਦਾ ਮੁੱਲ 3,80,000 ਪਾਇਆ ਗਿਆ ।

(iv) ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ 7,400 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਕਲੇਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਪੁਨਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਬਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ । ਉਹ ਸਾਧਾਰਨ ਰਿਜ਼ਰਵ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ।

ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਖਾਤਾ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਬਣਾਓ ।

(iv) ਇੱਕ ਫਰਮ ਦੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਚੁੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਦਮ, ਕੋਈ ਚਾਰ ਲਿਖੋ । 4

7. X ਅਤੇ Y ਲਾਭ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ 3:1 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ਼ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਸਨ । 31 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ : 6

ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	₹	ਸੰਪੱਤੀਆਂ	₹
ਬਕਾਇਆ ਖ਼ਰਚੇ	10,000	ਰੋਕੜ	15,600
ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰ	72,000	ਵਿਵਿਧ ਦੇਣਦਾਰ	48,000
ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਜ਼ਿਆ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ	1,600	ਸਟਾਕ	10,000
ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ :		ਸਥਾਈ ਸੰਪਤੀਆਂ	1,60,000
X	1,36,000	ਸ਼ਾਖ	16,000
Y	62,000	ਲਾਭ ਤੇ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ	32,000
	2,81,600		2,81,600

ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮ ਵਿੱਚ Z ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ :

(i) ਸਥਾਈ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 20% ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

(ii) ਦੇਣਦਾਰ ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਜ਼ਿਆ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ 5% ਰਹੇਗੀ ।

(iii) ਨਵੀਂ ਲਾਭ ਵੰਡ ਅਨੁਪਾਤ 5:3:2 ਰਹੇਗੀ ।

(iv) Z 40,000 ਰੁਪਏ ਅਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਵਜੋ ਦੇਵੇਗਾ ।

(v) ਫ਼ਰਮ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਦਾ ਮੁੱਲ 40,000 ਰੁਪਏ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ।

(vi) ਸਾਂਝੇਦਾਰਾ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਯੋਜਨ Z ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਪਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਘਾਟਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਕਦੀ ਕਢਵਾ ਕੇ ਜਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਖਾਤਾ, ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਫ਼ਰਮ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ ਬਣਾਓ ।

ਜਾਂ

X, Y ਅਤੇ Z ਲਾਭ ਨੂੰ 2:2:1 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ, ਖਾਤਮੇਂ ਦੀ ਮਿਤੀ 31 ਮਾਰਚ 2016 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ : 6

ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	₹	ਸੰਪਤੀਆਂ	₹
ਲੈਣਦਾਰ	40,000	ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀ	44,000
ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਬਿੱਲ	2,600	ਦੇਣਦਾਰ	15,000
ਹ੍ਰਾਸ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ	15,000	ਸਟਾਕ	50,000
X's ਦਾ ਕਰਜ	40,000	ਪਲਾਂਟ	75,000
ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ :		ਪੇਟੈਂਟਸ	20,000
X	1,35,000	ਰਾਮ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ 100 ਅੰਸ਼	5,000
Y	30,000	ਸ਼ਾਮ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ 300 ਅੰਸ਼	18,000
Z	10,000	ਸ਼ਾਖ	15,600
		ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵਿਗਿਆਪਨ ਖਾਤਾ	30,000
	2,72,600		2,72,600

(i) X ਨੇ ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਨੂੰ 10,000 ਰੁਪਏ, ਸਟਾਕ ਨੂੰ ; 20% ਘੱਟ ਤੇ ਅਤੇ ਪਲਾਂਟ ਨੂੰ 30,000 ਵਿੱਚ ਲਿਆ ।

(ii) ਇੱਕ ਲੈਣਦਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਪੇਟੈਂਟ ਲਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੀ ਮੁੱਲ 8,000 ਰੁਪਏ ਸੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 4,800 ਰੁਪਏ ਪਾਈ ਗਈ । ਬਾਕੀ ਲੈਣਦਾਰ 1,200 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

(iii) ₹ 15,000 ਦੀ ਇੱਕ ਅਲਿਖਤ ਸੰਪੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ X ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਅੰਸ਼ਿਕ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ₹ 10,000 ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ ।

(iv) Y, ਰਾਮ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅੰਸ਼ 30 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਸ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ।

(v) ਸ਼ਾਮ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅੰਸ਼ 12,000 ਰੁਪਏ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਾਭ ਵੰਡ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ।

(vi) ਬਕਾਇਆ ਪੇਟੈਂਟ ਤੋਂ ਬਹੀ ਕੀਮਤ ਦਾ 70% ਵਸੂਲ ਪਾਇਆ ।

ਵਸੂਲੀ ਖਾਤਾ, ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ–ਅ ਅਤੇ **ਭਾਗ–ਏ** ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ** ਭਾਗ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ–ਅ

8. (a) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਮੱਦ ਸਮਤੀ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ? 1

(i) ਸਮਤਾ ਅੰਸ਼ (ii) ਪੂਰਵ ਅਧਿਕਾਰ ਅੰਸ਼

(iii) ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਅੰਸ਼ (iv) ਬੋਨਸ ਅੰਸ਼

(b) ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਲਾਭ ਅਨੁਪਾਤ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਅਨੁਪਾਤ 88.94% ਹੋਵੇ ? 1

(c) ਵਿੱਤੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਰੋਕੜ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀਆ ਦੋ ਮੱਦਾ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 1

9. ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਪੱਤਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖੋ । 2

10. ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਤਰਲ ਅਨੁਪਾਤ ਪਤਾ ਕਰੋ : 2

ਅਮਲ ਪ੍ਰੀਖਣ ਅਨੁਪਾਤ	1.6
ਤਵਰਿਤ ਸੰਪੱਤੀਆਂ	₹ 1,28,000
ਸਟਾਕ	₹ 1,12,000

11. ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

(i) ਪਰਤੀਕ ਲਿਮਟਿਡ ਨੇ 20,000 ਸਮਤਾ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਲਈ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ੇਅਰ ਅਤੇ 10 ਰੁਪਏ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉਪਰ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਮੰਗੇ :

ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਤੇ 50 ਰੁਪਏ

ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਤੇ 35 ਰੁਪਏ (ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਸਮੇਤ) ਅਤੇ

ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਾਲ ਤੇ 25 ਰੁਪਏ ।

30,000 ਅੰਸ਼ਾ ਲਈ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ । 5,000 ਅੰਸ਼ਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਿਨੇ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਬਾਕੀ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਿਸਨੂੰ 800 ਅੰਸ਼ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਉਹ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਕਾਲ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ । ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਜਬਤ ਕਰ ਲਏ ।

ਪਰਤੀਕ ਲਿਮਟਿਡ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਰਨਲ ਇੰਦਰਾਜ ਕਰੋ । 4

(ii) ਨਿਮਨ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 31 ਮਾਰਚ, 2017 ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਲਾਭ-ਹਾਨੀ ਵਿਵਰਣ ਤਿਆਰ ਕਰੋ : 4

ਵਿਵਰਣ	31.03.2017	31.03.2016
ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਆਮਦਨ	37,50,000	30,00,000
ਹੋਰ ਆਮਦਨ	60,000	75,000
ਖ਼ਰਚੇ	25,30,000	22,00,000
ਆਮਦਨ ਕਰ	40%	35%

(iii) ਰੋਕੜ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਦਮ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ? 4

12. ਨਿਮਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਰੋਕੜ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਵਰਣ ਤਿਆਰ ਕਰੋ : 6

ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	31.03.2015 ₹	31.03.2016 ₹
ਅੰਸ਼ ਪੂੰਜੀ	2,50,000	3,50,000
ਪੂਰਵ ਅਧਿਕਾਰ ਅੰਸ਼	1,50,000	1,00,000
ਸਾਧਾਰਨ ਰਿਜ਼ਰਵ	40,000	60,000
ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ	30,000	48,000

ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਲਾਭਾਂਸ਼	37,000	45,000
ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰ	50,000	75,000
ਦੇਣਯੋਗ ਬਿਲ	20,000	15,000
ਕਰਾਂ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ	40,000	25,000
ਕੁਲ ਜੋੜ	6,17,000	7,18,000
ਸੰਪੱਤੀਆਂ	31.03.2015 ₹	31.03.2016 ₹
ਸ਼ਾਖ	1,00,000	75,000
ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ	1,75,000	1,50,000
ਪਲਾਂਟ	75,000	1,65,000
ਵਿਵਿਧ ਦੇਣਦਾਰ	1,50,000	2,00,000
ਸਟਾਕ	75,000	90,000
ਲੈਣਯੋਗ ਬਿਲ	25,000	30,000
ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੋਕੜ	17,000	8,000
ਕੁਲ ਜੋੜ	6,17,000	7,18,000

ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ :

(i) ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪਲਾਂਟ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਤੇ ਇਮਾਰਤ ਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 7,500 ₹ ਅਤੇ 15,000 ₹ ਘਿਸਾਵਟ ਲਗਾਈ ਗਈ ।

(ii) ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅੰਤਰਿਮ ਲਾਭਾਂਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ 17,500 ਰੁਪਏ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

(iii) ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ 30,000 ਰੁਪਏ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

ਜਾਂ

ਵਿੱਤੀ ਵਿਵਰਣ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਿਖੋ । 3+3=6

ਭਾਗ–ੲ

8. (a) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕੰਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ : 1

(i) ਤੇਜ਼ ਗਤੀ (ii) ਜਿਆਦਾ ਲਾਗਤ

(iii) ਉੱਚ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗਤਾ (iv) ਜਿਆਦਾ ਸੁੱਰਖਿਆ ਡਾਟਾ

(b) DBMS ਵਿੱਚ ਟੇਬਲ ਕੀ ਹੈ ? 1

(c) B2 ਅਤੇ B3 ਸੈੱਲ ਦੇ ਔਸਤ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੇ ਲਈ ਸੂਤਰ ਲਿਖੋ । 1

9. ਕੰਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾ ਵਿਧੀ ਕੀ ਹੈ ? 2

10. ਨਿਮਨ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਐਮ. ਐਸ. ਐਕਸੈਲ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਡੀ.ਬੀ. ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਘਿਸਾਵਟ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਲਿਖੋ : 2

Cost	₹ 1,50,000
Salvage	₹ 8,700
Life	25 Years
Period	3 Years

11. ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

(i) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਲਪਟ ਤੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾਕਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ 31 ਦਸੰਬਰ 2017 ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਖਾਤੇ ਦਿਖਾਓ : 4

Debit	₹	Credit	₹
Salary	5,000	Sales	3,50,000
Wages	4,000	Purchases returns	3,000
Rent	6,000	Creditors	90,000
Carriage	10,000	Commission	7,000
Discount	6,000	Bills Payable	10,000
Debtors	60,000	Capital	1,74,000
Plant	70,000		
Building	80,000		
Opening Stock	75,000		
Purchases	2,50,000		
Sales Return	4,000		
Gas & Water	3,000		
General Expenses	7,000		
Cash in Hand	14,000		
Cash at Bank	40,000		
	6,34,000		6,34,000

ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਸਟਾਕ 60,000 ਰੁਪਏ ਸੀ ।

(ii) ਕੰਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਧੀਨ ਨਿਮਨ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਦੇ ਜਨਰਲ ਇੰਦਰਾਜ ਕਰੋ : 4

2016		₹
June 1	Started business with cash	1,50,000
June 1	Purchased furniture for cash from Vijay	20,000
June 2	Purchased goods for cash	45,000
June 3	Stationery purchased	2,000
June 9	Purchased goods from Vinay on credit	10,000
June 15	Goods sold for cash to Prem	28,000
June 16	Goods sold on credit to Pritam	18,000
June 30	Paid Interest	8,000

(iii) ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਪਹਿਲੂ ਲਿਖੋ । 4

12. ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਹਰੇਕ ਲਾਇਨ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲਮ G ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਪਰੈਡ ਸ਼ੀਟ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਲਿਖੋ : 6

	A	B	C	D	E	F	G
	Name	Marks in Maths 50	Marks in English 50	Marks in Accountancy 50	Marks in Business Studies 50	Marks in E-Business 50	
1	Raman	40	42	43	40	41	
2	Aman	45	43	42	46	45	
3	Ajay	41	43	42	41	44	
4	Surjit	43	41	42	45	47	
5	Harjit	45	43	41	42	46	
6	Parmit	42	45	43	41	48	

ਜਾਂ

ਕੰਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿਸਤਾਰ ਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ । 1+5=6

(Hindi Version)

नोट : (i) *अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड* **142/A** *अवश्य लिखें।*

(ii) *उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।*

(iii) *उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।*

(iv) *प्रश्न-पत्र में तीन भाग हैं* ***भाग–क, भाग–ख*** *तथा* ***भाग–ग***। ***भाग–क सभी विद्यार्थियों के लिए अनिवार्य है*** *तथा विद्यार्थी* ***भाग–ख*** *और* ***भाग–ग*** *में केवल* ***एक*** *भाग को चुन सकते हैं।*

(v) *संख्यात्मक प्रश्नों के लिए शब्दों, लाइनों और पन्नों की कोई सीमा नहीं है।*

(vi) *प्रोग्रामों के बिना साधारण गणक के उपयोग की अनुमति है।*

भाग–क

(vii) *प्रश्न सं. 1 में एक-एक अंक के 3 उपभाग हैं। वस्तुनिष्ठ प्रश्नों में एक शब्द, एक वाक्य के उत्तर वाले प्रश्न/खाली स्थान भरो/सही अथवा गलत/बहु विकल्पीय प्रश्न हो सकते हैं।*

प्रश्न सं. 2 से 5 प्रत्येक के 2 अंक होंगे। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 5-10 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।

प्रश्न सं. 6 में चार उप-भाग हैं। चार में से कोई ***तीन*** *प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न चार अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 15-20 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।*

प्रश्न-सं. 7 आन्तरिक चयन वाला प्रश्न होगा। यह प्रश्न 6 अंकों का होगा।

भाग–ख तथा ग

*(viii) प्रश्न सं. **8** में एक-एक अंक के 3 उप-भाग होंगे। प्रत्येक भाग का उत्तर 1-15 शब्दों में दिया जाना चाहिए।*

*प्रश्न सं. **9** तथा **10** प्रत्येक 2 अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 5-10 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।*

*प्रश्न सं. **11** में 3 उप-भाग होंगे। तीन में से कोई **दो** प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न 4 अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 15-20 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।*

*प्रश्न सं. **12** में आन्तरिक विकल्प है। यह 6 अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर, उत्तर-पुस्तिका के 3-4 पृष्ठों में दिया जाना चाहिए।*

भाग–क

1. (a) संभाल अनुदान क्या होता है ? 1

(b) रिक्त स्थान भरें : 1

ख्याति एक .... सम्पत्ति है।

(c) ठीक अथवा गलत लिखो। 1

यह अनिवार्य नहीं होता है कि नवीन साझेदार पुराने साझेदारों को ख्याति का भुगतान करें।

2. आय व व्यय खाते और लाभ व हानि खाते में कोई दो अन्तर लिखें। 2

3. हैरी एक फर्म में एक साझेदार है उसने 31 मार्च 2017 को समाप्त वर्ष के दौरान उसके आहरण निम्न अनुसार हैं : 2

महीना	₹
01 मई 2016	6,000
31 जुलाई 2016	3,000
30 सितम्बर 2016	4,500
30 नवम्बर 2016	6,000
01 जनवरी 2017	4,000
31 मार्च 2017	3,500

आहरण पर 9% वार्षिक दर से ब्याज लिया जाता है। आहरण पर ब्याज की गणना करें।

4. वृद्धि अनुपात क्या है ? इसकी गणना कैसे की जाती है ? 1+1=2

5. फर्म विघटन अधीन है। जर्नल प्रविष्टियां कीजिए : 2

(i) अलिखित सम्पत्ति से ₹ 14,000 वसूल किये।

(ii) ₹ 17,000 का बैंक ऋण दिया गया।

6. चार प्रश्नों में से कोई **तीन** प्रश्न करें :

(i) वर्ष 31 मार्च 2015 के अन्त में एक क्लब का प्राप्ति और भुगतान खाता नीचे दिये अनुसार है : 4

Receipts	₹	Payment	₹
To Opening Cash	2,150	By Salary	12,000
To Opening Bank Balance	32,600	By Sports Expenses	13,800
To Subscriptions :		By Electricity Expenses	2,000
2013-2014	2,020	By Telephone Expenses	2,400
2014-2015	37,800	By General Body Expenses	400
2015-2016	1,800	By Postage Expenses	1,400
To Donations	14,000	By Printing and Stationery	1,700
To Bank Interest Received	2,680	By Building Purchase A/c	24,000
To Receipts from sports	5,200	By Repair Expenses	800
To Telephone Recoveries	1,800	By Closing Cash	3,530
		By Closing Bank Balance	38,020
	1,00,050		1,00,050

नीचे दिये समायोजन आवश्यक हैं :

(i) पिछले वर्ष के दौरान एक भवन 2,00,000 रुपये में खरीदा था और इसके लिए 1,76,000 रुपये का भुगतान किया था।

(ii) वर्ष 31-03-2015 के लिये बकाया चन्दा 2,200 रुपये था।

(iii) बैंक में जमा राशि का बकाया ब्याज 400 रुपये अभी प्राप्त नहीं किया।

(iv) वेतन का बकाया 400 रुपये

आय और व्यय खाता बनाइये।

(ii) साझेदारी दस्तावेज क्या है ? इसका महत्व लिखें। 4

(iii) राम और शाम 4:3 अनुपात में साझेदार हैं, उनका अन्तिम चिट्ठा 31 मार्च 2016 को निम्न लिखे अनुसार है: 4

दायित्व	₹	सम्पत्तियां	₹
विविध लेनदार	56,000	नकदी	40,000
सामान्य संचय	84,000	विविध देनदार	2,40,000
पूंजी खाते		रहतिया	2,80,000
राम 4,80,000		स्थाई सम्पत्तियां	3,00,000
शाम 2,40,000	7,20,000		
	8,60,000		8,60,000

साझेदारों ने निर्णय किया कि वे 1 अप्रैल 2016 से लाभ व हानि को 2:1 के अनुपात में बांटेंगे, सहमति यह हुई कि:

(i) स्थाई सम्पत्तियां 10% की दर से कम की गईं।

(ii) देनदारों से संदिग्ध ऋणों के लिए 6% का प्रावधान बनाया जाएगा।

(iii) रहतिया का मूल्य 3,80,000 रुपये पाया गया।

(iv) विविध लेनदारों में शामिल 7,400 रुपये के दायित्व का दावा नहीं किया गया।

साझेदारों ने पुनर्मूल्यांकन मूल्य को बहियों में लिखने का फैसला किया। वे सामान्य संचय को बांटना नहीं चाहते। पूनर्मूल्यांकन खाता और पूंजी खाता बनाइये।

(iv) एक फर्म के विघटन के समय उठाए जाते विभिन्न कदम, कोई चार लिखें। 4

7. X और Y एक फर्म में लाभ को 3:1 के अनुपात में बांटते हुए फर्म में साझेदार थे। उनका 31 मार्च 2017 को स्थिति विवरण निम्नलिखित था : 6

दायित्व	₹	सम्पत्तियां	₹
बकाया खर्चे	10,000	नकदी	15,600
विविध लेनदार	72,000	विविध देनदार	48,000
संदिग्ध ऋण प्रावधान	1,600	रहतिया	10,000
पूंजी खाते :		स्थाई सम्पत्तियां	1,60,000
X	1,36,000	ख्याति	16,000
Y	62,000	लाभ व हानि खाता	32,000
	2,81,600		2,81,600

उपरोक्त तिथि को फर्म में Z को नये साझेदार के तौर पर निम्नलिखित शर्तों पर शामिल किया :

(i) स्थाई सम्पत्तियों की कीमत 20% कम की गई।

(ii) देनदार पर संदिग्ध ऋण प्रावधान 5% रहेगी।

(iii) नई लाभ विभाजन अनुपात 5:3:2 रहेगी।

(iv) Z 40,000 रुपये अपनी पूंजी के लिए देगा।

(v) फर्म की ख्याति का मूल्य 40,000 रुपये पाया गया।

(vi) साझेदारों के पूंजी खातों का समायोजन Z की पूंजी के आधार पर किया जाना है और कोई भी ज्यादा या कम सम्बन्धित साझेदार द्वारा नकदी निकाल के अथवा जमा करवा के किया जाएगा।

पुनर्मूल्यांकन खाता, साझेदारों के पूंजी खाते तथा नई फर्म का चिट्ठा बनाइये।

अथवा

X, Y और Z लाभ को 2:2:1 अनुपात में बांटते हैं। विघटन की तिथि 31 मार्च 2016 को उनका अंतिम चिट्ठा निम्नलिखित अनुसार है : 6

दायित्व	₹	सम्पत्तियां	₹
लेनदार	40,000	बैंक में नकदी	44,000
देय बिल	2,600	देनदार	15,000
ह्रास के लिए प्रावधान	15,000	रहतिया	50,000
X's कर्ज	40,000	प्लांट	75,000
पूंजी खाते :		पेटेंटस	20,000
X	1,35,000	राम कम्पनी में 100 अंश	5,000
Y	30,000	शाम कम्पनी में 300 अंश	18,000
Z	10,000	ख्याति	15,600
		अनिश्चित विज्ञापन खाता	30,000
	2,72,600		2,72,600

(i) X ने देनदारों को ₹ 10,000 में, स्टॉक को 20% कम पर तथा प्लांट ₹ 30,000 में लिया।

(ii) एक लेनदार ने कुछ पेटेन्ट, जिनका पुस्तक मूल्य ₹ 8,000 था, ₹ 4,800 निर्धारित मूल्य पर ले लिया। शेष लेनदारों को ₹ 1,200 के छूट पर भुगतान किया गया।

(iii) ₹ 15,000 की एक अलिखित सम्पत्ति थी। यह X द्वारा ₹ 10,000 में अपने ऋण के आंशिक भुगतान में ले ली गई थी।

(iv) राम कम्पनी के अंशों को Y 30% प्रति अंश की दर से लेने को सहमत हो गया।

(v) शाम कम्पनी के अंशों का मूल्यांकन ₹ 12,000 पर किया गया। इन अंशों को सभी साझेदारों ने लाभ विभाजन अनुपात में बांट लिया।

(vi) शेष पेटेंट्स से पुस्तक मूल्य का 70% वसूल हुआ।

विघटन खाता, साझेदारों के पूंजी खाते और फर्म की किताबों को बन्द करने के लिए बैंक खाता बनाइये।

भाग–ख तथा भाग–ग में से कोई एक भाग करो।

भाग–ख

8. (a) इनमें से कौन सी मद अभिदत्त पूंजी का हिस्सा नहीं है : 1

(i) समता अंश (ii) पूर्वाधिकार अंश

(iii) जब्त किये अंश (iv) बोनस अंश

(b) परिचालन लाभ अनुपात क्या होगा, यदि परिचालन अनुपात 88.94% हो ? 1

(c) वित्तीय गतिविधियों से बाहरी रोकड़ प्रवाह की दो मदों के नाम लिखें। 1

9. परिवर्तन के दृष्टिकोण से ऋणपत्र के प्रकार लिखें। 2

10. निम्नलिखित जानकारी से तरल अनुपात की गणना करें : 2

अम्ल परीक्षण अनुपात	1.6
त्वरित सम्पत्तियां	₹ 1,28,000
रहतिया का मूल्य	₹ 1,12,000

11. तीन प्रश्नों में से कोई **दो** प्रश्न करें :

(i) प्रतीक लिमिटेड ने 100 ₹ वाले प्रति अंश 10 ₹ प्रति अंश प्रीमियम पर 20,000 समता अंश हेतु प्रार्थना-पत्र निम्न अनुसार अदा करने हेतु आमन्त्रित किए : 4

आवेदन पर 50 ₹

आवंटन पर 35 ₹ (प्रीमियम सहित), और

पहिली और अन्तिम याचना पर 25 ₹

30,000 अंशों के लिए आवेदन प्राप्त हुए थे। 5,000 अंशों के लिए प्राप्त आवेदनों का कोई आवंटन नहीं किया गया तथा उनकी राशि वापस कर दी गई। शेष आवेदनों का अनुपातिक रूप में आवंटित किया गया।

हरप्रीत जिसको 800 अंश अलाट किये गये थे वह देय आवंटन राशि तथा याचना राशि देने में असफल रहा। कम्पनी ने उसके अंश जब्त कर लिए।

प्रतीक लिमिटेड की बहियों में जर्नल प्रविष्टियां कीजिए।

(ii) निम्न सूचना के आधार पर 31 मार्च, 2017 को खत्म होने वाले वर्ष के लिए तुलनात्मक लाभ-हानि विवरण बनाओः 4

विवरण	31.03.2017	31.03.2016
संचालन से आय	37,50,000	30,00,000
अन्य आय	60,000	75,000
व्यय	25,30,000	22,00,000
आयकर	40%	35%

(iii) रोकड़ प्रवाह को तैयार करने में कौन-से कदम शामिल हैं ? 4

12. निम्न जानकारी से रोकड़ प्रवाह विवरण तैयार कीजिए : 6

पूंजी एवं दायित्व	31.03.2015 ₹	31.03.2016 ₹
अंश पूंजी	2,50,000	3,50,000
पूर्वाधिकार अंश	1,50,000	1,00,000
सामान्य संचय	40,000	60,000
लाभ तथा हानि खाता	30,000	48,000
प्रस्तावित लाभांश	37,000	45,000
विविध लेनदार	50,000	75,000
देय बिल	20,000	15,000
करों के लिए प्रावधान	40,000	25,000
कुल	6,17,000	7,18,000

सम्पत्तियां	31.03.2015 ₹	31.03.2016 ₹
ख्याति	1,00,000	75,000
भूमि एवं भवन	1,75,000	1,50,000
प्लांट	75,000	1,65,000
विविध देनदार	1,50,000	2,00,000
रहतिया	75,000	90,000
प्राप्य बिल	25,000	30,000
हस्तस्थ रोकड़	17,000	8,000
कुल	6,17,000	7,18,000

अतिरिक्त सूचना

(i) वर्ष दौरान प्लांट तथा भूमि एवं भवन पर क्रमशः 7,500 ₹ तथा 15,000 ₹ ह्रास लगाया गया।

(ii) वर्ष दौरान अन्तरिम लाभांश 17,500 ₹ अदा किया गया।

(iii) वर्ष दौरान आयकर 30,000 ₹ अदा किये।

अथवा

वित्तीय विवरण विश्लेषण की महत्ता तथा सीमाएं लिखें। 3+3=6

भाग–ग

8. (a) निम्न में से कौन-सा कम्प्यूटरीकृत लेखांकन प्रणाली का लाभ नहीं है : 1

(i) तेज गति (ii) अधिक लागत

(iii) उच्च विश्वसनीयता (iv) डाटा की अधिक सुरक्षा

(b) डी.बी.एम.एस. में टेबल्ज क्या है ? 1

(c) B2 और B3 सेल के औसत की गणना के लिए सूत्र लिखें। 1

9. कम्प्यूटरीकृत लेखांकन प्रणाली क्या है ? 2

10. निम्न सूचना से एम एस एक्सेल में डी डी बी फंक्शन का प्रयोग करके ह्रास पता करने का ढंग लिखें। 2

Cost	₹ 1,50,000
Salvage	₹ 8,700
Life	25 Years
Period	3 Years

11. तीन प्रश्नों में से कोई **दो** प्रश्न करें :

(i) दिए गए तलपट से कम्प्यूटरीकृत लेखाकारी प्रणाली का प्रयोग करके 31 दिसम्बर 2017 के अन्तिम खाते दिखायें : 4

Debit	₹	Credit	₹
Salary	5,000	Sales	3,50,000
Wages	4,000	Purchases returns	3,000
Rent	6,000	Creditors	90,000
Carriage	10,000	Commission	7,000
Discount	6,000	Bills Payable	10,000
Debtors	60,000	Capital	1,74,000
Plant	70,000		
Building	80,000		
Opening Stock	75,000		
Purchases	2,50,000		
Sales Return	4,000		
Gas & Water	3,000		
General Expenses	7,000		
Cash in Hand	14,000		
Cash at Bank	40,000		
	6,34,000		6,34,000

उस तिथि पर अन्तिम रहतिया का मूल्य 60,000 ₹ था।

(ii) कम्प्यूटरीकृत लेखाकारी प्रणाली अधीन निम्न लेन-देनों की जर्नल प्रविष्टियां कीजिए : 4

2016		₹
June 1	Started business with cash	1,50,000
June 1	Purchased furniture for cash from Vijay	20,000
June 2	Purchased goods for cash	45,000
June 3	Stationery purchased	2,000
June 9	Purchased goods from Vinay on credit	10,000
June 15	Goods sold for cash to Prem	28,000
June 16	Goods sold on credit to Pritam	18,000
June 30	Paid Interest	8,000

(iii) डाटाबेस मैनेजमेंट सिस्टम के कोई चार पहलू लिखें। 4

12. प्रत्येक छात्र के कुल अंक की गणना करने के लिए प्रत्येक प्रत्येक पंक्ति के फार्मूले को निम्न स्प्रैडशीट के कॉलम G में लिखें : 6

	A	B	C	D	E	F	G
	Name	Marks in Maths 50	Marks in English 50	Marks in Accountancy 50	Marks in Business Studies 50	Marks in E-Business 50	
1	Raman	40	42	43	40	41	
2	Aman	45	43	42	46	45	
3	Ajay	41	43	42	41	44	
4	Surjit	43	41	42	45	47	
5	Harjit	45	43	41	42	46	
6	Parmit	42	45	43	41	48	

अथवा

कम्प्यूटरीकृत लेखा प्रणाली का क्या मतलब है ? इसकी विशेषताओं को विस्तार से बताएं। 1+5=6

(English Version)

Note : (i) *You must write the subject-code/paper-code* **142/A** *in the box provided on the title page of your answer-book.*

(ii) *Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialed as soon as you receive it.*

(iii) *Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.*

(iv) *There are 3 sections in the question paper i.e. Part–A, Part–B and* ***Part–C. Part–A is compulsory for all the students*** *and students may choose only* ***one*** *Part from* ***Part–B*** *and* ***Part–C****.*

(v) *There is no word, line or page limit for numerical questions.*

(vi) *The use of non-programmable simple calculator is allowed.*

Part–A

(vii) *Question No. 1 consists of 3 sub parts carrying 1 mark each. Objective type questions may include questions with one word, one sentence answer/fill in the blank/true or false/multiple choice type questions.*

Question No. 2 to 5 will carry 2 marks each. Answer of theoretical question should be given in 5-10 lines.

Question No. 6 consists of 4 sub parts. Attempt any three questions out of four. Each question will carry 4 marks. Answer of theoretical question should be given in 15-20 lines.

Question No. 7 be having as internal choice. This question carries 6 marks.

Part–B and Part C

(viii) *Question No. **8** consists of 3 sub parts carrying 1 mark each. Answer of each Part should be given in 1-15 words.*

*Question No. **9** and **10** will carry 2 marks each. Answer of theoretical question should be given in 5-10 lines.*

*Question No. **11** consists of 3 sub parts. Attempt any **two** questions out of three. Each question will be of 4 marks. Answer of theoretical question should be given in 15-20 lines.*

*Question No. **12** is with internal choice. Each question will be of 6 marks. Answer of theoretical question should be given in 3-4 pages of answer-book.*

Part–A

1. (a) What is maintenance Grant ? 1

(b) Fill in the blank : 1

Goodwill is an .... asset.

(c) Write True or False : 1

It is not necessary that new partner pays goodwill to old partners.

2. Write any two difference between income and expenditure account and profit and loss account. 2

3. Harry is a partner in a firm. He withdrew the following amounts during the year ending 31st March 2017 : 2

Month	₹
01 May 2016	6,000
31 July 2016	3,000
30 September 2016	4,500
30 November 2016	6,000
01 January 2017	4,000
31 March 2017	3,500

Interest on drawings to be charged @ 9% p.a. calculate interest on drawings.

4. What is Gaining Ratio ? How is it calculated ? 1+1=2

5. A firm is under dissolution. Pass journal entries : 2

(i) An unrecorded Asset realized ₹ 14,000

(ii) Bank loan ₹ 17,000 was paid.

6. Attempt any *three* questions out of four questions :

(i) Following is the Receipts and Payments Account of a Club for the year ending 31 March, 2015: 4

Receipts	₹	Payment	₹
To Opening Cash	2,150	By Salary	12,000
To Opening Bank Balance	32,600	By Sports Expenses	13,800
To Subscriptions :		By Electricity Expenses	2,000
2013-2014	2,020	By Telephone Expenses	2,400
2014-2015	37,800	By General Body Expenses	400
2015-2016	1,800	By Postage Expenses	1,400
To Donations	14,000	By Printing and Stationery	1,700
To Bank Interest Received	2,680	By Building Purchase A/c	24,000
To Receipts from sports	5,200	By Repair Expenses	800
To Telephone Recoveries	1,800	By Closing Cash	3,530
		By Closing Bank Balance	38,020
	1,00,050		1,00,050

The following adjustments are required :

(i) A building costing ₹ 2,00,000 was purchased during the last year and ₹ 1,76,000 was paid for it.

(ii) Subscription outstanding for the year 31-03-2015 was ₹ 2,200.

(iii) Interest accrued on bank deposits but not received ₹ 400.

(iv) Salaries outstanding ₹ 400

Prepare Income and Expenditure Account.

(ii) What is partnership deed ? Write its importance. 1+3=4

(iii) Ram and Sham are partners in ratio 4:3. Their Balance Sheets as at 31st March 2016 was as follows : 4

Liabilities	₹	Assets	₹
Sundry Creditors	56,000	Cash	40,000
General Reserve	84,000	Sundry Debtors	2,40,000
Capital Accounts		Stock	2,80,000
Ram 4,80,000		Fixed Assets	3,00,000
Sham 2,40,000	7,20,000		
	8,60,000		8,60,000

Partners decided that with effect from 1st April 2016, they would share profits and losses in the ratio 2:1. It was agreed that :

(i) Fixed Assets are to be depreciated by 10%

(ii) A provision for doubtful debts is to be made on debtors @6%.

(iii) Stock be valued at ₹ 3,80,000.

(iv) A liability for ₹ 7,400 included in sundry creditors is not likely to arise.

Partners agreed that the revised values are to be recorded in the books. They do not, however want to distribute the General Reserve.

Prepare Revaluation Account and Capital Account.

(iv) Write any four steps to be taken at the time of dissolution of a firm. 4

7. X and Y were partners in a firm sharing profits in the ratio of 3:1. On 31st March 2017. Their Balance Sheet was as follows : 6

Liabilities	₹	Assets	₹
Outstanding Expenses	10,000	Cash	15,600
Sundry Creditors	72,000	Sundry Debtors	48,000
Provision for Doubtful Debts	1,600	Stock	10,000
Capital Accounts :		Fixed Assets	1,60,000
X	1,36,000	Goodwill	16,000
Y	62,000	Profit and Loss A/c	32,000
	2,81,600		2,81,600

On the above date Z was admitted as a New Partner in the firm on the followings terms :

(i) Fixed Assets are to be depreciated by 20%.

(ii) Provision for doubtful debts should remain at 5% on debtors.

(iii) The new profit sharing ratio will be 5:3:2.

(iv) Z will pay ₹ 40,000 as capital.

(v) Goodwill of the firm is valued at ₹ 40,000.

(vi) The capital accounts of the partners be adjusted on the basis of Z's Capital and any excess or deficiency will be made by withdrawing or bringing in cash by the concerned partner.

Prepare Revaluation Account, Partners' Capital Account and Balance sheet of new firm.

or

X, Y and Z shared profits in the ratio of 2:2:1. Following is their Balance Sheet as at 31st March 2016 on the date of dissolution : 6

Liabilities	₹	Assets	₹
Creditors	40,000	Cash at Bank	44,000
Bills Payable	2,600	Debtors	15,000
Provision for Depreciation	15,000	Stock	50,000
X's Loan	40,000	Plant	75,000
Capital Accounts		Patents	20,000
X	1,35,000	100 Shares in Ram Co.	5,000
Y	30,000	300 Shares in Sham Co.	18,000
Z	10,000	Goodwill	15,600
		Advertisement Suspense A/c	30,000
	2,72,600		2,72,600

(i) X takes over Debtors at ₹ 10,000; Stock at 20% Less value; and Plant at ₹ 30,000.

(ii) One of the Creditors took some of the Patents whose book value was ₹ 8,000, at a valuation of ₹ 4,800. Balance of the creditors were paid at a discount of ₹ 1,200.

(iii) There was an unrecorded Assets of ₹ 15,000 which was taken over by X at ₹ 10,000 in part payment of his loan.

(iv) Shares in Ram Co. were agreed to be taken over by Y at ₹ 30 per share.

(v) Shares in Sham Co. were valued at ₹ 12,000. All partners divided these in their profit sharing ratio.

(vi) Balance of the Patents realized 70% of their book value.

Prepare Realisation Account, Capital Accounts of the partners and Bank Account to close the books of the firm.

Attempt any *one* Part from **Part–B** and **Part–C**

Part–B

8. (a) Which one of the following items is not a part of subscribed capital ? 1

(i) Equity shares (ii) Preference shares

(iii) Forfeited shares (iv) Bonus shares

(b) What will be the operating profit ratio, if operating ratio is 88.94% ? 1

(c) State two items of cash outflow from financing activities. 1

9. Write the types of debentures from conversion point of view. 2

10. Calculate current Ratio from the following information : 2

Acid test Ratio	1.6
Quick Assets	₹ 1,28,000
Stock	₹ 1,12,000

11. Attempt any *two* questions out of three questions.

(i) Parteek Ltd. Invited applications for 20,000 Equity Shares of ₹ 100 each at a Premium of ₹ 10 per share the amount was payable as follows :

₹ 50 on Application;

₹ 35 on Allotment (including premium), and

₹ 25 on First & Final Call.

Applications for 30,000 shares were received. Application for 5,000 shares did not get any allotment and their money returned, Allotment was made pro-rata to the remaining applicants.

Harpreet was allotted 800 shares. He failed to pay the amount due on allotment and call money. The company forfeited his shares.

Show the journal entries in the books of Parteek Ltd. 4

(ii) From the following information, prepare comparative profit and loss statement for the year ended 31st March, 2017 : 4

Particulars	31.03.2017	31.03.2016
Revenue from operations	37,50,000	30,00,000
Other Incomes	60,000	75,000
Expenses	25,30,000	22,00,000
Income Tax	40%	35%

(iii) What are steps involved in preparation of cash flow statement. 4

12. From the following information prepare cash flow statement : 6

Capital and liabilities	31.03.2015 ₹	31.03.2016 ₹
Share Capital	2,50,000	3,50,000
Preference share capital	1,50,000	1,00,000
General reserve	40,000	60,000
Profit and loss account	30,000	48,000
Proposed dividend	37,000	45,000
Sundry creditors	50,000	75,000
Bills payable	20,000	15,000
Provision for taxation	40,000	25,000
Total	6,17,000	7,18,000
Assets	31.03.2015 ₹	31.03.2016 ₹
Goodwill	1,00,000	75,000
Land & Building	1,75,000	1,50,000
Plant	75,000	1,65,000
Sundry Debtors	1,50,000	2,00,000
Stock	75,000	90,000
Bills Receivables	25,000	30,000
Cash in hand	17,000	8,000
Total	6,17,000	7,18,000

Additional information :

(i) Depreciation of ₹ 7,500 and ₹ 15,000 have been charged on plant and land & building respectively during the year.

(ii) An interim dividend of ₹ 17,500 paid during the year.

(iii) ₹ 30,000 income tax paid during the year.

or

Write significance and limitations of financial statement Analysis. 3+3=6

Part–C

8. (a) Following is not an advantage of computerized accounting system ? 1

(i) High speed (ii) High cost

(iii) High reliability (iv) High security data

(b) What is table in DBMS ? 1

(c) Write the formula for calculating the average of cells B2 and B3. 1

9. What is computerized accounting system ? 2

10. From the following information write the method to calculate depreciation using DDB function in M.S. Excel. 2

Cost	₹ 1,50,000
Salvage	₹ 8,700
Life	25 Years
Period	3 Years

11. Attempt any *two* questions out of three questions.

(i) From the given trial balance show the final Accounts as on 31st December, 2017 using computerized accounting system : 4

Debit	₹	Credit	₹
Salary	5,000	Sales	3,50,000
Wages	4,000	Purchases returns	3,000
Rent	6,000	Creditors	90,000
Carriage	10,000	Commission	7,000
Discount	6,000	Bills Payable	10,000
Debtors	60,000	Capital	1,74,000
Plant	70,000		
Building	80,000		
Opening Stock	75,000		
Purchases	2,50,000		
Sales Return	4,000		
Gas & Water	3,000		

General Expenses	7,000		
Cash in Hand	14,000		
Cash at Bank	40,000		
	6,34,000		6,34,000

Closing stock was ₹ 60,000 on that date.

(ii) Pass the journal entries on the following under computer accounting system : 4

2016		₹
June 1	Started business with cash	1,50,000
June 1	Purchased furniture for cash from Vijay	20,000
June 2	Purchased goods for cash	45,000
June 3	Stationery purchased	2,000
June 9	Purchased goods from Vinay on credit	10,000
June 15	Goods sold for cash to Prem	28,000
June 16	Goods sold on credit to Pritam	18,000
June 30	Paid Interest	8,000

(iii) Write any four aspects of Database Management System. 4

12. Write the formula of each row to calculate Total Marks of each student into column G of the following sheet : 6

	A	B	C	D	E	F	G
	Name	Marks in Maths 50	Marks in English 50	Marks in Accountancy 50	Marks in Business Studies 50	Marks in E-Business 50	
1	Raman	40	42	43	40	41	
2	Aman	45	43	42	46	45	
3	Ajay	41	43	42	41	44	
4	Surjit	43	41	42	45	47	
5	Harjit	45	43	41	42	46	
6	Parmit	42	45	43	41	48	

or

What do you mean by Computerized Accounting System ? Explain its features in detail.

1+5=6